

Türkçü İdeallerin Gölgesinde: Nihal Atsız Romanlarında Toplumsal Cinsiyet Kurguları

In the Shadow of Turkist Ideals: Gender Constructions in the Novels of Nihal Atsız

Buşra ÇELİK^{*}

Tuba KANCI DOĞAN^{**}

Öz

Bu çalışma, Türkçülük ideolojisinin radikal temsilcilerinden Hüseyin Nihal Atsız'ın Türkçülük anlayışının romanlarına yansımalarını toplumsal cinsiyet perspektifiyle incelemektedir. Çalışmanın temel problemi, Atsız'ın Türkçülük ideolojisinin toplumsal cinsiyetle nasıl kesiştiği ve bu kesişimin edebi kurgular aracılığıyla nasıl inşa edildiğidir. Atsız hem resmi ideolojiden hem de Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura gibi Türkçü düşünürlerin ideolojisinden, kan bağına birincil ve temel unsur sayarak; farklı coğrafyalardaki Türklerin birleşmesini savunup Turancı fikirlerini ifade ederek ayrışır. Irkçı ve irredantist tarzıyla Türkçülüğün nev-i şahsına münhasır ideoloğu olan Atsız'ın 1958 yılında yayımlanan *Deli Kurt*, 1972 yılında yayımlanan *Ruh Adam* ve 1973 yılında yayımlanan *Bozkurtlar* adlı romanları söylem analizi yöntemiyle ele alınmış; ayrıca düşünce yazılarından da yararlanılmıştır. Çalışma, Atsız'ın cinsiyetlendirilmiş ulus tahayyülünün bileşenlerini, idealize ettiği kadın tipolojisini ve toplumsal cinsiyet hiyerarşilerinin edebî metinlerdeki yansımalarını söylem analizi yöntemiyle incelemeyi hedeflemektedir. Atsız'ın, ulusu kadın temsilleri üzerinden hem biyolojik hem de ideolojik düzlemde inşa ettiği ve bu inşayı ataerkil, militarist ve ırk temelli bir söylemle biçimlendirdiği ileri sürülmektedir. Ele alınan romanlar, kadınların militarist ulus tahayyülüne dâhil edilirken fedakârlık ve sebat gibi cinsiyetlendirilmiş erdemlerle tanımlandığını göstermektedir. Kadın bedeni, ulusun biyolojik sürekliliğinde merkezi bir rol üstlenmekte; öjeni söylemi de bu denetim üzerinden şekillenmektedir. Kan bağına esas alan "saf" ulus ideali, kadın bedeninin kontrolüyle bütünleşmekte; bu durum Atsız'ın Türkçülüğünün ataerkil ve ırkçı karakterini açığa çıkarmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Nihal Atsız, Türkçülük, Irkçılık, Roman, Toplumsal Cinsiyet

* Dr., busracelik231@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8661-4561>

** Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, tubakanci@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1834-5440>

How to cite this article/Atıf için: Çelik, B. ve Kancı Doğan, T. (2025). 2023 Türkçü İdeallerin Gölgesinde: Nihal Atsız Romanlarında Toplumsal Cinsiyet Kurguları. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 13(2), 392-413. DOI: 10.14782/marmarasbd.1732232

Abstract

This study analyzes the reflections of Hüseyin Nihal Atsız's Turkist ideology, a radical form of Turkish nationalism, in his novels through a gender-focused lens. The central inquiry of this study is how Atsız's understanding of Turkism intersects with gender and how this intersection is constructed through literary narratives. Atsız diverges from both the official state ideology and seminal Turkist thinkers such as Ziya Gökalp and Yusuf Akçura by situating racial lineage at the core of his worldview and advocating for the unification of Turks across diverse geographical regions through Turanist ideals. A discourse analysis of his novels *Delî Kurt* published in 1958, *Ruh Adam* published in 1972 and *Bozkurtlar*, published in 1973 as well as his ideological essays, has been conducted. The objective of this study is to elucidate the components of Atsız's gendered imagination of the nation, the idealized woman typologies he constructs, and the manner in which gender hierarchies are embedded within his literary narratives. The analysis posits that Atsız utilizes representations of women to construct the nation on both biological and ideological grounds, meticulously shaping this construction through a patriarchal, militarist, and race-based discourse. Women are incorporated into the militarized national imagination primarily through gendered virtues such as sacrifice and perseverance. The female body assumes a pivotal role in ensuring the biological continuity of the nation, while eugenic discourse emerges as a mechanism of control. The "pure" nation ideal, predicated on blood ties, is integrated with control over women's bodies, thereby unveiling the patriarchal and racist character of Atsız's Turkism.

Keywords: Nihal Atsız, Turkism, Racism, Novel, Gender

1. Giriş

Bu çalışma, Atsız'ın cinsiyetlendirilmiş ulus tahayyülünün temel unsurlarını, idealize ettiği kadın tipolojisini ve toplumsal cinsiyet hiyerarşilerinin edebi metinlerdeki yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Atsız'ın ulusu, kadın temsilleri üzerinden biyolojik ve ideolojik olarak inşa ettiği ve bu inşayı ataerkil, militarist ve ırkçı bir söylemle şekillendirdiği ileri sürülmektedir. Kendini siyasal olarak ırkçı, Türkçü ve Turancı olarak tanımlayan Atsız için Türkçülük "büyük Türk ilinde Türk uruğunun kayıtsız-şartsız hâkimiyeti ve istiklali ile Türklüğün her yönden bütün milletlerden ileri ve üstün olması ülküsüdür" (Atsız, 1997, s. 12). Atsız'a göre, Türkçü olabilmenin ön koşulu Türk olmak ve "bu yolda da samimi olmak"; dış Türklerin de "güvenliği ve esenliği" ile ilgilenmektir. Turancılık ise Türkçülüğün kısa vadeli siyasal amacıdır (Bakırezer, 1996, s. 25). "Adriyatik'ten Çin'e uzanan" bir birlik kurma hedefi, Türk kökenli grupları kültürel ve siyasal düzlemde bir araya getirmeyi amaçlar. Bu doğrultuda Atsız da 1930'lar ve 1940'lar boyunca Pantürkçü dergiler yayımlayarak bu görüşleri geniş kitlelere yaymıştır (Landau, 2014, ss. 204-205).

Öte yandan Atsız'ın Türkçülüğü, Gökalp ve Akçura gibi Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemindeki Türkçü ideologların, aynı dili, kültürü ve coğrafyayı paylaşmanın Türk olmak için yeterli olduğunu savunan ve "ırkın toplumsal niteliklere hiçbir etkisi olmadığından soy aramanın doğru olmadığını" (Gökalp'ten akt. Ertekin, 2009, s. 349) belirten düşünce yapısıyla da çatışma içindedir. Ziya Gökalp, Yusuf Akçura ve Hamdullah Suphi gibi Türkçü düşüncenin ilk kuşak isimlerinden, Cumhuriyetin Türkçüleri olan Nihal Atsız, Oğuz Reha Türkkan'a uzanan süreçte, söylem ırkçı ve irredantist bir tona bürünmüştür (Ertekin, 2009, ss. 348-350).

Atsız'ın milliyetçi düşünce üzerindeki etkisine rağmen, "Türkçü-faşist" ideoloji ve onun ideolojik-politik programı Türkiye'de geniş kitleler tarafından benimsenmemiş; saf teorik çerçevesiyle örgütlü bir politik harekete dönüşmemiştir (Yaşlı, 2022, s. 66). Ancak 1990'larda, hem "anti-Kürt tepkilerin" hem de "Türk dünyası"nın bağımsızlaşmasının etkisiyle Atsız yeniden ilgi görmüş, 2000'li yıllarda da "ırkçı vecizeleri" sosyal medya ortamında yaygın şekilde dolaşıma girmiştir. (Bora, 2023, s. 169). Öte yandan Atsız'ın yaşadığı dönemin ötesinde bugün de giderek artan sayıda okuyucusunun ve takipçisinin olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Örneğin, adına kurulmuş ve yazılarının yer aldığı web sitesinde¹ günümüz okuyucularının yorumlarını görmek mümkündür. Bu da ırkçılığın ve Türkçü damarı besleyen metinlerin hâlâ geniş kitleler üzerinde etkili olabildiğini göstermektedir.

Atsız, romanlarında inşa ettiği söylem aracılığıyla, milliyetçi projelerin ikili cinsiyet rejimini normatif bir yapı olarak benimseyen ve biyolojik cinsiyete dayalı belirli davranış biçimlerini ve nitelikleri meşrulaştıran pratikleri, ideolojik bir ideal ve siyasal bir anlam taşıyıcısı olarak yeniden kurgular. Eril bir ideoloji olarak milliyetçilik, kadınları ataerkil söylemin bir uzantısı hâline getirerek çeşitli biçimlerde nesneleştirir (Walby, 1992; Tokdoğan, 2015). Milliyetçi tarih yazımı, belirlediği kahraman formunun dışındaki özneleri yok sayarak dışlar. "Basitlik, dramatikleştirme ve geçmişin anlatısının seçici bir şekilde kurulması" yok kılmanın devamlılığını sağlayan unsurlardır (Bell, 2003, s. 75). Milletin sonsuz bir varlık olarak benimsetilmesini hedefleyen anlatılar, korku ve cesaret, güç ve zayıflık, ihanet ve sadakat gibi zıtlıklar aracılığıyla ulus mitinin basitleştirilerek kurulmasında işlev görür (Coşar ve Özman, 2015, s. 323). Türkçü ulus anlatılarından birinin temsilcisi olan Atsız da aynı saiklerle kurgularını oluşturur. Çalışmamızın ileri sürdüğü iddialara göre, Atsız geçmişi yeniden inşa ederken; yaşadığı dönemi de kurgularına dâhil etmekte; bu yolla hem milliyetçi miti sürdürmekte hem de sorunlu bulduğu unsurları güncel bağlam üzerinden eleştirmektedir. Romanlarında yer alan ırkçı ve Türkçü söylem, toplumsal cinsiyeti katı bir hiyerarşi içinde yapılandırmakta; ideal kadın ve erkek figürlerini belirli biyolojik ve toplumsal kalıplar çerçevesinde tanımlamaktadır. Bu söylem, militarizm ve öjeni merkezli bir ulus tahayyülünü beslemekte; kadınları biyolojik rolleriyle sınırlandırırken, erkekleri savaşçı kimlikleri üzerinden yücelterek toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren ideolojik bir çerçeve ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, Atsız'ın romanlarında toplumsal cinsiyet rollerini nasıl kurguladığını incelemek için kullanılan yöntem söylem analizidir.² Söylem analizi, metinlerdeki dilsel tercihler, temsiller ve anlatı yapıları üzerinden ideolojik yönelimleri ve cinsiyet hiyerarşilerini çözümlemeye imkân tanımaktadır. Bu bağlamda, karakterlerin konumlandırılışı, kadınlık ve erkekliğe dair atfedilen anlamlar ile ulus tahayyülünün cinsiyetlendirilmiş boyutları, söylemsel örüntüler aracılığıyla

1 Atsız'ın yazılarının ve takipçilerinin yorumlarının yer aldığı web site için bkz. <https://huseyinnihalatsiz.com/>

2 Dijk, söylemi kontrol etmenin onun aracılığıyla benimsenen ideoloji, bilgi ve tutumların insanların zihin ve eylemlerinin denetlenmesinin bir yolu olduğunu söyler (Dijk, 2010, s. 13). Metinlerdeki söylemler; onu kimin ifade ettiği, kime söylediği, hangi argümana dayanarak söylediği ve söylenen şey ile neyi amaçladığına yönelik dört merhalede oluşmaktadır. Aynı zamanda metni oluşturan dil siyasi mesajlar taşıması hasebiyle siyasal düzlemde bağımsız düşünülemez (Gee, 1999).

incelenmiştir. Ele alınan romanlarda cinsiyetlerin yalnızca temsiliyet düzeyi değil, aynı zamanda anlatı içindeki karakterlerin eylemliliği, konuşma biçimleri ve metinsel düzenlemeler aracılığıyla hangi toplumsal cinsiyet kodlarının yeniden üretildiği de dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, Atsız Türkçülüğünün hala görünür olduğu bir siyasal düzlemde cinsiyetlendirilmiş ulus arzusu da siyasal mesaj olma geçerliliğini kuvvetli bir şekilde korumaktadır. Nitekim çalışma kapsamında ele alınan romanlar; *Ruh Adam*, *Deli Kurt*, *Bozkurtlar* ilk yayımlandıkları yıllardan günümüze kadar hâlâ basılmaya devam etmektedir. Günümüzde söz konusu romanlar, Ötügen Neşriyat vasıtasıyla okuyucu ile buluşmaktadır. Romanların okuyucu kitlesini genellikle etnik milliyetçi, Turancı düşünce dünyasının değer setlerini sahiplenmiş kimseler oluşturmaktadır. Ülkücü hareket her ne kadar milliyetçiliğini İslami bir tonla harmanlayarak Atsız ile arasına mesafe koysa da, Atsız tarihi romanlarıyla seküler Türkçü ve Turancı kitlelerin yanı sıra *milliyetçi ve ülkücü hareketin de bilinçaltını* şekillendirmeye devam etmektedir (Saraçoğlu, 2004). Öyle ki Atsız'ın romanlarından seçmeler Türkiye'de edebiyat derslerinde genellikle lise çağındaki, 16-17 yaş grubundaki onuncu sınıf öğrenciler için isteğe bağlı okuma materyalleri arasında yer almaktadır (Landau, 2014, s. 206).

Atsız Türkçülüğünün toplumsal cinsiyet eşitsizliğini besleyen kendine özgü bir perspektifi vardır (Uzer, 2002). *Ruh Adam*, *Deli Kurt* ve *Bozkurtlar* romanlarında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini besleyen anlatılar belirgin şekilde görülürken; *Dalkavuklar Gecesi* (1951) ve *Z Vitamini* (1962) adlı romanlarda böyle bir anlatının doğrudan ele alınmadığı anlaşılmaktadır. Bu romanlarda toplumsal cinsiyetin kurumsal ya da bireysel seviyede nasıl işlendiği, karakterlerin rol ve yerleşik toplumsal normlar çerçevesinde nasıl şekillendiği üzerine derin bir tartışma yoktur. Bu nedenle, Atsız'ın romanlarında toplumsal cinsiyet rollerini inceleyen bu çalışma; *Ruh Adam*, *Deli Kurt* ve *Bozkurtlar* romanlarıyla sınırlandırılmıştır. Bunun yanında hem web sitesinde yer alan hem de farklı yayınevleri aracılığıyla derlenen makaleler, Atsız'ın idealize ettiği toplumsal cinsiyet anlayışına dair sunduğu görüşler temel alınarak analize dâhil edilmiştir. Üç ana bölümden oluşan bu çalışma, öncelikle milliyetçilik ve toplumsal cinsiyet literatüründe öne çıkan kuramsal yaklaşımları tartışmaktadır. Devamında, Atsız'ın çeşitli yazıları üzerinden Türkçülük anlayışının temel bileşenleri analiz edilmekte ve bu çerçevede etnik ve ırkçı boyutlarına odaklanılmaktadır. Son bölümde ise, Türkçülüğün toplumsal cinsiyet kurgularına nasıl yansıdığı, Atsız'ın kaleme aldığı romanlar aracılığıyla, incelenmektedir.

2. Cinsiyetlendirilmiş Milliyetçilikler ve Militarizasyon

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından akademik alanda ilgi gören milliyetçilik çalışmalarına dair kuramsal üretim, özellikle 1980'li yıllardan itibaren derinleşmiş ve çeşitlenmiştir. Bu süreçte toplumsal cinsiyet ile milliyetçilik arasındaki ilişki gecikmeli de olsa akademik çalışmaların odağına girmiştir. Kumari Jayawardena, Cynthia Enloe, Floya Anthias ve Nira Yuval-Davis gibi kuramcılarının katkılarıyla, milliyetçilik ve toplumsal cinsiyet etkileşimi 1990'lı yılların başından itibaren daha kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Nira Yuval-Davis, milletlerin biyolojik, kültürel ve sembolik olarak yeniden üretiminin yalnızca bürokrasi ve entelijansiya tarafından

değil, aynı zamanda kadınlar tarafından da gerçekleştirildiğini vurgular (2016, s. 19). Kadınlar; (i) etnik toplulukların üyelerini doğurarak, (ii) sınırları yeniden tayin ederek, (iii) milletin ideolojik yeniden üretimine katkı sunarak, (iv) kültürü kuşaktan kuşağa aktararak, (v) milli mücadelelere katılarak bu sürece dâhil edilir (Anthias ve Yuval-Davis, 1989, ss. 8-9). Yuval-Davis'e göre kültürel/etnik temelli milliyetçilik ile vatandaşlık temelli milliyetçilik, kadınlığa ve erkeklığe dair farklı idealler üretir (2016, s. 21). Milliyetçi hareketlerin kadınları belirli roller çerçevesinde konumlandırmasında militarizasyon önemli bir etkidir. Bu roller, milliyetçi ideolojinin sürekliliğini sağlamak açısından kritik bir işleve sahiptir. Sjöberg ve Via (2010, s. 7) militarizmi yalnızca askerî pratiklerin sivil hayata yansması değil, aynı zamanda savaş ile barış, askerî ile sivil arasındaki sınırların silinmesi olarak tanımlar. Mosse (1996) ise modern ulus-devletin oluşumunun milliyetçilik ve militarizmle şekillendiğini ve bu sürecin modern erkeklik anlayışıyla iç içe ilerlediğini belirtir. Mosse'un "normatif erkeklik" ve Connell'in "hegemonik erkeklik" kavramları, ideal erkeklik kodlarını fiziksel güç, rekabetçilik, korkusuzluk, heteroseksüellik olarak tanımlar (Connell, 1987; Mosse, 1996). Milliyetçilik ile militarizm arasındaki ilişki, erkeklığı yücelten bir model üretirken; kadınları ikincil rollerle sınırlandırır. Erkeklığe atfedilen meziyetler, savaş ve kahramanlık gibi alanların eril olarak kodlanmasına neden olurken; kadınların bu alanlardan dışlanmasına yol açar. Böylece, Nagel'in (2010) belirttiği gibi, milliyetçilik militarizasyonla birleşerek hegemonik erkeklik kültürünü pekiştirir. Milliyetçi anlatılarda kadınlar; savaşçı erkeklerin destekçisi, bekleyeni ya da anneliğiyle ulusun biyolojik sürekliliğini sağlayan figürler olarak temsil edilir (Mosse, 1996). Namus, şeref ve terbiye gibi kavramlar, erkeklığe atfedilerek devletin yüceltilmesine hizmet eden şiddet pratiklerine entegre edilir. Bu anlayış, erkeğin koruyucu ve savunucu rolüne daha yatkın olduğu varsayımını üretir (Sancar, 2009, s. 216). Kadınlar doğurganlıklarıyla ulusun saflığını belirleyen failer hâline gelirken; vatan, kadın bedeni olarak tahayyül edilir (Najmabadi, 2000, s. 18). Böylece vatani savunmak, erkeklığın kurucu unsuru hâline gelir.

Antik Yunan'dan bu yana kadınların savaşmak için yeterli fiziksel güce sahip olmadığına dair söylem, kadınları savaş alanının gerisinde bırakmıştır. Ancak kadınlar için iyi bir anne olarak vatana kendini feda edebilecek nitelikte erkekler doğurup yetiştirme rolü kutsandır (Akgül, 2010, s. 29) ve böylece ulus ile aile arasında bir analogi kurularak annelik, ulusal hizmetin temel bir parçası olarak kabul edilir (Kancı, 2015). Milliyetçi ideolojide "makbul anne" şehit olabilecek cesur çocuklar doğuran, sadık, fedakâr bir kadın olarak tasvir edilir. Bununla birlikte, savaşta ailesindeki erkeklerden birini kaybetse dahi metanetini koruyan ve şehitleriyle övünen mağrur bir figür olarak temsil edilir (Saigol, 2000, s. 223).

Jayawardena (1994, s. 12), Asya ülkelerinde kadın eğitiminin hem ilerici hem de muhafazakâr unsurları içeren ikili bir yapı barındırdığından bahseder. Tanzimat Dönemi'ne kadar uzanan süreçte, modernleşme ile birlikte idealize edilen kadın imgesi, hem kamusal alanda çalışabilecek eğitime sahip hem de ev ve çocuk bakımında donanımlı bir eş olarak tanımlanmıştır. Kadının kamusal alana katılımı, özel alandaki geleneksel rollerini sürdürmesi ile koşullandırılmıştır. Erken Cumhuriyet Dönemi, ülkenin modern ve uygar imajını pekiştirmek adına, eğitilmiş ancak geleneksel değerlere bağlı "uygar ev kadınları" yaratma çabasına sahne olmuştur (Jayawardena,

1994). Kadınların modernleşme ve ulusal kimlik yaratımındaki rolleri ilerici olarak değerlendirilse de bu reformların onların geleneksel aile içindeki konumlarını zayıflatmayacak biçimde uygulanması, milliyetçi projelerin muhafazakâr yönlerini gözler önüne sermektedir.

Kadioğlu (1996), Osmanlı modernleşmecileri için ideal kadının, dış görünüş açısından modern bir imaj sergilemesi gerektiğini, ancak aynı zamanda erkeklerin onayladığı “geleneksel ruhu” da korumasının beklendiğini belirtir. Batının maddi değerleri ile Doğunun manevi yönü arasında kadınlar için inşa edilen bu yeni kimlik, hassas bir denge gerektiriyordu. Bu dengenin bozulması, kadının toplumdan dışlanmasıyla sonuçlanabilirdi. Belirsiz sınırlarla çizilen bu kuramsal çerçevenin hayata geçirilmesinde ise eğitim kurumlarına “dengeleyici” bir işlev yüklenmiştir (Kadioğlu, 1996, ss. 177-178). Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü, milliyetçi-kalkınmacı kaygılarla resmî ideolojiye eklenmiştir. Kadın eğitimi, bireysel taleplerin ulusal çıkarlar doğrultusunda şekillendirilmesini sağlayan bir araç olarak görülmüş; kadınların kamusal hayata katılımı teşvik edilirken, milliyetçi söylem içinde geleneksel roller korunmuştur (Berktaş, 2022, s. 357). Böylece Kemalist ideoloji, kadınları hem meslek sahibi bireyler hem de cumhuriyetçi ataerkilliğin ideal eş ve anneleri olarak konumlandırmıştır. Kemalist ideoloji, kadınlara yönelik eğitim süreci aracılığıyla, onların cumhuriyetçi ataerkil düzen içinde “örnek” eşler ve anneler olarak üstlenebilecekleri rolü güçlendirmeyi hedeflemiştir (Arat, 1994, ss. 58-59).

3. Nihal Atsız Türkçülüğünün Bileşenleri

1905’te doğan Hüseyin Nihal Atsız, Türkiye’de “radikal sağın” fikri öncülüğünü yapmıştır. “Saldırgan ve provokatif tarzı” nedeniyle rejimin yönetici elitlerinin sık sık eleştirilerine maruz kalan Atsız (Bakırezer, 2009, s. 352); resmî devlet ideolojisinin dışında etnik, irredantist ve ırkçı bir milliyetçilik türünü savunmaktaydı (Uzer, 2002, s. 119). Askeri Tıbbiye’deki eğitimi, Türkçülük karşıtı öğrencilerle kavgası ve Arap asıllı bir teğmene selam vermemesi nedeniyle son bulmuştur. Darülfünun Edebiyat Fakültesi ve Yüksek Muallim Mektebi’ndeki öğreniminden sonra Fuat Köprülü’nün asistanı olmuş, ancak bu görev de Türk Tarih Tezi’ne aykırı görüşleri nedeniyle 1933’te sona erdirilmiştir. Atsız fikirlerini *Mecmua* (1931-1932), *Orhun* (1933-1934; 1943-1944), *Çınaraltı* (1941-1944), *Orkun* (1950-1952) ve *Ötüken* (1964-1975) dergileriyle yaymıştır. Hükümet politikalarına, komünizme ve milli kimlik anlayışına yönelik sert eleştiriler, bu dergilerin kapatılmasına ve farklı adlarla yeniden yayımlanmasına neden olmuştur. Irkçılık-Turancılık davasıyla daha geniş kitlelerce tanınan Atsız, dönemin Başbakanı Saraçoğlu’na yazdığı yazıyla solcu-komünist grupların gençliği etkilediğini savunmuş, Sabahattin Ali’yi “vatan haini” olarak hedef göstermiştir. Bunun üzerine Ali’nin açtığı hakaret davasıyla başlayan süreçte, 1944’te Irkçılık-Turancılık davaları görülmüş; Nazi Almanyası’nın mağlubiyetleri ve Türkiye hükümetinin ırkçı-Turancı harekete yönelik tavrı, davaların gidişatını etkilemiştir. Yargılama sonucunda Atsız dört ay hapis ve para cezası almıştır (Öztekin, 2018).

Atsız’ın siyasi kariyeri, kısa süreli ve sınırlı girişimlerle şekillenmiştir. 1944 Irkçılık-Turancılık davasında birlikte yargılandığı Alparslan Türkeş ile sonraki yıllarda da temasını sürdüren Atsız;

Türkeş'in 1965 yılında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne (CKMP) katılması ve 1969'da partinin yönetimini devralarak Milliyetçi Hareket Partisi'ne dönüştürmesi sürecinde partiye doğrudan katılmamıştır. İdeolojik yakınlık temelinde Türkeş'le ilişkisini sürdürmüştü; 1964 yılında ise bu ilişkiyi Türkiye Milliyetçiler Birliği adlı derneğin kuruluşuyla daha kurumsal bir zemine taşımıştır. Ancak bu ilişkiler, 1969'da CKMP'nin düzenlediği kongrede Türk-İslam sentezinin resmi doktrin olarak benimsenmesiyle zayıflamıştır. Partinin "Tanrı Dağı kadar Türk, Hıra Dağı kadar Müslüman" söylemini öne çıkarması ve İslami unsurların etnik kimlik kadar belirleyici hale gelmesi, Atsız'ın Türkeş ve CKMP ile arasındaki bağları koparma noktasına getirmiştir. Ardından CKMP'nin "Kendini Türk hisseden ve Türklüğe adayan herkesin Türk sayılacağını" (Türkeş, 1967, s. 6) savunması Atsız'ın kan bağına ve soya dayalı ırk temelli Türk tanımıyla çelişmiştir. Öte yandan Kürt meselesinde Atsız etnik arındırma ve imha politikalarını savunurken, CKMP'nin asimilasyona dayalı bir çözüm önermesi de ayırıştırırmayı derinleştirmiştir (Yeğen, 2009, s. 889). Ayrıca, Atsız'ın fikir ve doktrini merkeze alan yaklaşımının aksine, CKMP'de lider, teşkilat ve doktrin anlayışının benimsenmesi, onun milliyetçi hareketten kopmasına neden olmuştur (Yılmaz, 2022, ss. 787-792).

İslamcı birliği yani ümmetçiliği Türklüğe bir hakaret addeden Atsız, İslami referanslı söylemlere karşı oldukça serttir. Nitekim Atsız'ın düşünce yazılarında Müslüman üst kimliğinin Türk kimliğini eriteceği endişesi sezilir ve bu senaryonun gerçekleşmemesi için okuyucuları ajite eden bir dil geliştirir. İslam birliği ve kardeşliğini bir "kuruntu" olarak tanımlayan Atsız, onun yerine Turancı ve irredantist bir şekilde "Adalar Denizi'nden Altaylara bir Türk Birliğini" arzular (Atsız, 1964). Öte yandan özellikle İslamiyet'in yayıldığı coğrafya bağlamında, Araplara karşı "iptidai, pis" gibi nitelemeleri yakıştırır (Atsız, 1964). Bununla birlikte, Atsız'ın düşün dünyasında dinin yeri, dönemin koşullarına göre değişiklik göstermektedir. Örneğin, 1930'lu yıllarda Türkçülüğün bir ülkü olarak dinin yerine ikame edilmesini savunurken, 1940'lı yıllarda din olgusuna daha ılımlı bir yaklaşım sergilemiş; 1950'li yıllarda ise Türkçülüğü İslam'ın yerine geçirecek bir ideoloji olarak öne sürmüştür. 1960'lı ve 1970'li yıllarda, tarikatların ve cemaatlerin artışının etkisiyle, din konusundaki görüşleri daha radikal bir tutuma evrilmiştir. Öte yandan değişmeyen temel görüşü, dinin komünizme karşı bir kalkan olarak kullanılması gerektiğidir. Özetle, Atsız'a göre din, komünizme karşı işlev gören, "ülkü" mahiyetinde yararlı bir olgudur (Sanlı, 2010, ss. 90-92).

Atsız'ın Türkçülüğü, Turancı, ırkçı, faşist, sosyal Darwinist, anti-komünist ve öjenik söylemlerden beslenen bir ideolojik çerçeveye sahiptir. Bu çerçevede kurduğu Türkçü dünya, kan bağına dayalı üstünlük söylemiyle resmi devlet ideolojisi ve Kemalist milliyetçilikle çatışma halindedir. Kakışım (2016), Atsız'ın Kemalist ideolojiye yönelik muhalif tutumunu, Kemalizm'in dış politikadaki barışçıl yaklaşımı, iç politikada komünizme gösterdiği müsamaha ve yeterince ırkçı olmaması gibi politik sebeplerle ilişkilendirir (Kakışım, 2016, ss. 2631-2634). Resmî ideolojinin bileşenlerinden biri olan Kemalist milliyetçilik; hem coğrafi ve kültürel bir çerçeveye hem de etnik bir yöne sahiptir. 1920'lerin başlarında coğrafi bilinç ve vatan sevgisi aşılarmaya çalışılırken, 1930'larda Türk Tarih Tezi ile etnik unsurlar belirginleşmiş (Copeaux, 2016) ancak 1940'ların sonlarından itibaren demokratikleşme süreciyle bu vurgu azalmıştır. 1970'lerden itibaren ise küreselleşmenin etkisiyle toprak ve etnisite yeniden iç içe geçerken, vatandaşlık söylemi güvenlik temelli bir

yapıya bürünmüş ve bu durum 2000'lere kadar devam etmiştir (Keyman ve Kancı, 2011). Öte yandan Avrupa'daki faşist rejimlerden etkilenen dogmatik ve etnik bir milliyetçilik anlayışı olarak pan-Türkizm'in Atatürk milliyetçiliği ile olan mücadelesi ise günümüze kadar devam etmektedir (Ahmad, 2022, s. 94). Atsız'ın romanlarında ve makalelerinde öne çıkan Türkçülük, her şeyin milli olması gerektiği vurgusu ve milli olmayanın aşağı görülmesiyle kendini gösterir. Onun Türkçülüğü, Kemalist milliyetçilikten ayrılarak Türk kimliği ve kültürünü farklı bir zeminde konumlandırır. Nitekim o, 1930'lı yıllarda ortaya konan Türk Tarih Tezi'ni bilim dışı ve temelsiz bularak, Türk kimliğinin medeniyetle ilişkilendirilmesi gerektiği fikrini reddeder. Ona göre, Türkler savaşçı özellikleriyle zaten yeterince gurur verici bir kimliğe sahiptir ve uygarlık inşa etmeye yönelik Kemalist çabalar gereksizdir. Ayrıca, bir milletin bir toprak parçası üzerinde hak iddia edebilmesi için mutlaka o bölgenin yerli halkı olması gerektiğini öne sürer (Bakırezer, 1996, s. 29).

Atsız Türkçülüğün öne çıkan unsurlarından biri de öjenidir. Çünkü Türklük, "Yalnız manevi-ahlaki değil, aynı zamanda maddi (yani fizik, fizyolojik, fizyonomik ve antropolojik) bir şey" (Atsız, 1997, s. 143) olarak tarif edilir. Öjeni, kökeni Yunanca *eugenes* (kalıtsal olarak asil, eksiksiz doğan) kelimesine dayanan 20. yüzyılda modernleşme ve milliyetçilikle eklemlenen (Öztan, 2006, s. 266) ve "mükemmel", "üstün" insan yaratmayı amaçlayan bir nüfus politikasıdır (Yıldız, 2001, s. 168). Türkiye'de öjeni literatürü özellikle 1930'larda Batılı ülkelerin nüfus siyasetinden etkilenerek milli kalkınma söylemiyle ilişkilendirilmiş, güçlü erkekler ve sağlıklı anneler yetiştirme idealiyle cinsiyetçi bir boyut kazanmıştır (Öztan, 2006, s. 280). Milliyetçi projelerde üreme, evlilik ve cinselliğin denetlenmesi, topluma uygun bireylerin doğmasını sağlamak açısından büyük bir öneme sahiptir (Yuval-Davis, 2016, s. 55). Bu denetim, erkek ve kadın arasındaki biyolojik cinsiyet rollerine dayalı olarak erkek bedeni dölleyen, aktif bir özne olarak; kadın bedeni ise döllenen, pasif bir nesne olarak konumlandırılır. Böylece, kadın bedeni üzerindeki hâkimiyetin "meşru zemini" oluşturulmuş olur. Atsız'ın metinlerinde ırkçılık ve öjeni, ilk olarak kadın bedenine yönelik denetim pratiklerinde kendisini gösterir. Soyun saflığına yapılan vurgu ile ırkın sağlığını tehdit eden unsurlar sert bir dille eleştirilir. Burada kadınların başka ırklarla yaptıkları evlilikler ırkın ruh ve beden sağlığını bozacağı gerekçesiyle tehlikeli arz edilir. Ulusun güçlü ve sağlıklı bir şekilde devamlılığının sağlanması kadınların uygun kişilerle üremesi ve annelik vurgusu üzerinden gerçekleştirilir. Anneliğin milliliği ve kutsallığı ise, vatan uğruna ölecek cesur ve güçlü çocuklar yetiştirmek ve onları bu duyarlılıkla eğitmekle ölçülür (Atsız, 2020).

Atsız Türkçülüğünde, ırkın saflığındaki bozulma ahlâkî yozlaşmaya yol açar ve bunun önüne geçebilmek için bireylerin hayat tarzı, eğilimleri ve değerleri sıkı bir denetim altına alınmalıdır. Toplumsal rollerin cinsiyete göre şekillendirilip disipline edilmesi sürecinde, kadınların kamusal alandaki varlığı ve serbest cinsellik, "ahlâkî çöküş ve dejenerasyon" ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Atsız'a göre, bu tehlikeye karşı alınması gereken önlemler, genç kızlar ve erkekler için farklılık göstermektedir. Türk gençliğinin "kahramanlık ruhuyla" yetişmesi amacıyla, üniversite eğitime kadar karma eğitimin yasaklanması gerektiğini savunmuş, aksi takdirde erkek çocuklarının erkeklik ruhunu kaybederek "avareleştiklerini" iddia etmiştir. Eğitim sisteminde Türkçülük ve fedakârlık vurgusunun güçlendirilmesi gerektiğini belirterek, ders kitaplarından oyunlara

kadar her unsurun bu doğrultuda düzenlenmesini önermiştir. Ayrıca, erkek öğrencilerin kadın öğretmenlerden ders almaması gerektiğini, tüm eğitimcilerin sade ve ölçülü bir görünüme sahip olması gerektiğini savunmuştur (Atsız, 1997, ss. 188-189). Atsız’a göre Türkçülüğün amacı “disiplinli millet” yaratmaktır; bu ise, “*Terbiye ilminin müsaade ettiği en küçük yaştan itibaren bütün Türk çocukları Türkelinin yatılı mekteplerine girerek milli-askeri terbiyeyi*” almalarıyla mümkün olacaktır (Yaşlı, 2022, s. 48). Böylece yurttaş, modern devletin kamusal alanında toplumsal bir özne olarak ortaya çıkarken; Atsız’a göre, bu özne, militarize bir yurttaş kimliğiyle şekillenir (Üstel, 2004). Bu bağlamda, Atsız’ın cinsiyetlendirilmiş ulus anlayışında, disipline edilmiş ve militarize edilmiş yurttaşların hak ve sorumlulukları, ikili cinsiyet rejimi “normları” çerçevesinde, tüm toplum katmanlarında katı bir şekilde belirlenir.

Atsız’ın Türkçü dünyasının temel bileşenlerinden biri de sosyalizm karşıtlığıdır. Şedit anti-komünist söylemi özellikle fikir yazılarında belirginleşir. Sosyalizme karşı geliştirilen argümanlar ise kadın bedeni üzerinden yapılan aşağılayıcı benzetmelerle sunulur, “*Güzel endamlı bir kadında göz alıcı bir manzara yapan mini etek, çarpık bacaklı kadında nasıl iğrenç bir giyiniş oluyorsa, milletleri hayvan sürüsüne çeviren sosyalizm de çarpık bacaklı kadının kısa eteğinden başka bir şey değildir*” (Atsız, 18 Haziran 1970). Sosyalizmin bir moda olduğu ve bu modanın ahlakça düşük kadınlara özgü olduğu, “*Modaya kapılan kadınlar daha ziyade kültürsüz ve seviyesiz tabakadan oldukları gibi, sosyalist modasına uyanlar da umumi kültürden ve hele milli kültürden tamamen mahrum kimselerdir*” cümleleriyle aktarılır. Sosyalizmin benimsenmesi, kadın ve çocuklarda bulunan şahsiyet zayıflığıyla ilişkilendirilir, “*Taklit insandan çok maymuna yaraşan bir harekettir... Bu sebeple daha çok kadınlarda ve çocuklarda bulunur*” (Atsız, 18 Haziran 1970). Böylece Atsız, anti-komünist söylemini kadın bedeni üzerinden inşa ederek sosyalizmi ve savunucularını kültürel ve toplumsal düzeyde aşağılar. Bu yaklaşım, kadınları yalnızca estetik nesneler olarak konumlandırmakta, toplumsal kimliklerini ve haklarını dışlayan bir düşünsel zemin oluşturmaktadır.

4. Atsız’ın Türkçü Dünyasında Cinsiyetçi Kurgular

Uzer, Atsız’ın romanlarının edebi değere sahip olduğunu ancak milliyetçilikle olan ilişkisinin radikalliğinin bu romanların ılımlı entelektüeller tarafından okunmasının önünde bir engel teşkil ettiğini belirtir (Uzer, 2002, s. 129). Öte yandan Saraçoğlu (2004) da bu romanların milliyetçi, ülkücü hareketin – her ne kadar siyasal anlamda Atsız ile arasına mesafe koysa da – bilinçaltını oluşturduğunu ifade eder. Atsız’ın ideolojisinin kurgusal alandaki bir yansıması olarak bu çalışma kapsamında değerlendirilen romanları şu şekildedir: *Bozkurtlar* (2018), *Deli Kurt* (2020), *Ruh Adam* (2020).

4.1. Ruh Adam

Bu çalışma kapsamında analiz edilen ilk roman, *Ruh Adam* romanıdır. Romanda, bir asker olan Selim Pusat isimindeki karakterin görevine son verilmesinin ardından yaşadığı bunalımlar ve evlilik dışı yaşadığı bir aşk karşısında içine düştüğü gelgitler anlatılır. Atsız’ın da tıpkı Selim

Pusat gibi askerlikten atılmış olması, okuyucunun Atsız ve Pusat arasında bir bağ kurmasına neden olmaktadır. Selim Pusat, lisede Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenini görev yapan eşi Ayşe ve bir oğlu ile birlikte yaşamaktadır. Roman, Selim Pusat'ın eşi Ayşe'nin anlattığı bir Uygur masalı ile başlar. Bu masal bir kadına duyduğu karşılıksız aşk yüzünden bitap düşen bir hanı konu edinir. Masalda bir "femme fatale"³ örneği olarak karşımıza çıkan kadın karakterinin "parlak bakışları, ay yüzü" (Atsız, 2020, s. 8); sessiz ve pasif tabiatı eril fantezinin bir dışa vurumu gibidir. Varlığı güzelliği ile anlam bulan bu kadın, bir hanın hayatına mal olacaktır. Böylece bu masal anlatısı, yalnızca tematik bir ön işaretleyici değil, aynı zamanda kadın karakterin pasifleştirildiği ve felakete yol açan "güzellik" mitinin yeniden üretildiği bir yapısal öge işlevi görür. Romanın başlangıcı olarak tayin edilen bu giriş Selim Pusat'ın da daha sonra Uygur ataları gibi karşılıksız ve evlilik dışı aşkına rehberlik etmesi açısından önemlidir. *Ruh Adam* romanında bir eş ve anne olarak Ayşe'nin tasvir edilişi Atsız dünyasından "ideal", "çağdaş" bir kadın örneği sunar niteliktedir. Kin tutmayan, kendisine yapılan fenalıkları çabuk affeden ve eşine sadık Ayşe'nin mesleği öğretmenlik olarak kurgulanmıştır. Bu durum, onun idealist, ölçülü ve sade kişiliğiyle örtüşmektedir. Nitekim Kemalist milliyetçi söylemde de kadınlar, fedakârlık, sebat gibi duygusal özelliklere yatkınlıkları olduğuna dair inanç ile öğretmen, hemşire gibi çocuk eğitim ve insan bakımı gibi meslek kollarına uygun görülürler. Ayşe'nin bunalımdaki eşi Selim Pusat'ın hayata dönmesi için gösterdiği emek ve fedakârlık da şüphesiz bir Türk kadınında aranan özelliklerdir.

Ayşe ile Selim Pusat arasında geçen diyaloglar, genelde Selim Pusat'ın bunalımlı ruh halinin yansıması olarak agresif bir düzlemde gerçekleşirken; Ayşe bu sohbetlerde yatıştırıcı tona sahip bir karakter olarak tasvir edilir. Fakat tüm bu iyi ve ılımlı huylara rağmen, Ayşe yine de Selim Pusat'ın ilgi ve övgülerine mazhar olamaz. Ayşe'nin ders müfredatından, düşüncelerine kadar her şeye müdahalede bulunan Selim Pusat hakikatin tekeline sahip bir erkek gibi davranır. Örneğin; Ayşe Edebiyat Tarihi dersinde anlattıklarından dolayı Selim tarafından eleştirilir. Selim'e göre, edebiyat tarihi genç kızlar için kullanışlı bilgiler içermez. Genç kızlara askeri tarih ve meydan savaşları öğretilmelidir ki anne olduklarında yetiştirdikleri çocuklar korkusuz ve tarihten ders alan erkekler olarak büyüyeblsinler: "*Kız çocuklarına bunun faydası ne? (Edebiyat tarihinin) – Kahraman anası olmak! Hiç olmazsa kahraman anası olmayı istemek...*" (Atsız, 2020, s. 83). Bu söylem, yalnızca kadının eğitsel rolünü değil, aynı zamanda annelik vasfını da ideolojik bir araç hâline getirerek ırkçı, militarist söylemin yeniden üretiminde kullanır. Ayşe'nin konuşma hakkının sistematik olarak bastırılması, romanın anlatı düzleminde bilgi ve iktidar ilişkisinin toplumsal cinsiyet temelinde erkekler lehine kurgulandığını görünür kılar.

İdeal kadın betimlemesi, Ayşe'nin yanı sıra, onun lisedeki üç genç kız öğrencisi aracılığıyla da ortaya konur. Selim Pusat, bu genç kızlardan birine âşık olacaktır. Nurkan, Aydolü ve Güntülü adlarındaki bu karakterler; başarılı, bilinçli ve ölçülü genç kızlar olarak tasvir edilir. Âşık olunan genç kızın betimlenişi ise milliyetçi eril fantezinin kadınları konumlandığı yer açısından dikkate değerdir. Selim Pusat, Güntülü'yü, "*Saatlerce bakılacak kadar güzel*" olarak nitelendirir ve bakışlarını "*Dişi parsın yırtıcılığı ile hüznünü birleştiren*" bir ifadeyle betimler (Atsız, 2020,

3 Femme fatale: Fransızca kökenli bu kavram, edebiyat ve sinema çalışmalarında baştan çıkarıcı cazibesiyle erkekleri etkileyen, fakat aynı zamanda tehlike ve yıkım getiren kadın karakter tipini tanımlamak için kullanılmaktadır.

ss. 198-199). Güntülü'ye yönelik yapılan bu estetik güzelleme, Selim Pusat'ın aşkının karşılık bulmamasıyla yerini kötü karakter özelliklerinin ön plana çıkmasına bırakır. Ancak yine de sevilen genç kız, yazar tarafından kıskanç, bencil ve sadece sevilme isteyen histerik bir kadına dönüştürülür. Nitekim Selim'in hayal dünyası ve gerçeklik arasında gidip geldiği bölümlerden birinde, bir cenk sırasında susuz kalan Selim'in imdadına yetişmeyen Güntülü'nün "femme fatale"e dönüşümü izlenir, "Bu suyu sizin için getirdim efendim. Fakat bir de prenses seviyorsanız suyu ondan bekleyin. Ben gönüllere tek başıma hükmetmek isterim. Uğrumda ölenlerin idamla veya susuz kalarak can vermeleri bana aynı derecede zevk verir" (Atsız, 2020, s. 269) diyen Güntülü çok uzun zamandır susuz kalmış Selim'e getirdiği suyu, onun gözleri önünde yere döker. Öte yandan duygusal olarak aldatıldığını bilmesine rağmen Ayşe'nin Selim'in sağlığını ve iyiliğini her koşulda önlemesi, onu "uygun eş" olarak tanımlanan ideal kadın figürüne yaklaştıran bir anlatı sunar.

Savaş ve askerlik epiği milliyetçi söylem için vazgeçilmez bir "levazımdır" (Altınay ve Bora, 2009, s. 141). Türkiye'nin sıkı bir militarizm disiplinine ihtiyacı olduğunu düşünen Atsız, Selim Pusat vasıtasıyla bu düşüncesine sıkça yer verir. Hem *Ruh Adam* hem de aşağıda incelenmiş olan tüm romanlarda ana karakterler erkek ve askerdir. Böyle bir kurguyla idealize edilmiş asker-yurttaş formunu şekillendirmeye çalışan Atsız, ancak ana karakterlerin çevresinde kadın karakterlere yer verir.

4.2. Deli Kurt

Deli Kurt, Yıldırım Beyazıt döneminden sonra Şehzadeler Kavgası olarak bilinen zaman aralığında yani 15. yüzyılda geçen tarihi bir romandır. Romanın olay örgüsü Yıldırım Bayezid'in oğullarından olan İsa Çelebi'nin oğlu Murat yani Deli Kurt'un başına gelenler etrafında gelişir. Sonuç olarak, şehzade İsa Çelebi'nin oğlu olmasına rağmen tımarlı sipahilikle yetinen Murat'ın gösterdiği tevazu, her koşulda devletin güvenliği ve çıkarlarının bireylerin kişisel çıkarlarından üstün tutulması gerektiği mesajını taşımaktadır (Saraçoğlu, 2004, s. 112). Yayıncının kitap kapağındaki ifadelerde, kurgu boyunca erkekler maceradan maceraya atılan ve cesaret örnekleri sergileyen figürler olarak öne çıkarılırken, kadınlara yalnızca güzellikleriyle yer verilmiş; bu karakterler esere "çeşni" katmak dışında herhangi bir işlev üstlenmemiştir. Tarihi bir roman olarak *Deli Kurt*, savaşa gitmenin, düşmanla dövüşmenin ve düşmanı yenmenin erdemleri üzerine kuruludur. *Deli Kurt* romanında güzelliklerinden ziyade hem kendi güçleriyle hem de çevrelerindeki erkeklere güç vermeleriyle saygı duyulan kadınlar yaşlı kadınlar olarak tasvir edilir. Yuval-Davis (2016, s. 80), benzer şekilde milletin kültürel olarak yeniden üreticileri olan kadınların genellikle yaşlı kadınlar olduğunu ve büyük ölçüde kadınlara "bahşedilen" toplumsal iktidarın kaynağının da buradan geldiğini ifade etmektedir. Bu kadınlar artık cinsel açıdan bir tehdit arz etmediğinden iktidarda kısmen pay sahibi olabilmektedirler. Kadınlar için bilge özellikler kazanmak yaşlanmakla, "gerektiği zaman gerektiği kadar konuşup, en doğru sözleri söylemekle ve erkekleri atılğanlığa, güce teşvik etmekle" özdeşleştirilir (Atsız, 2018, s. 418). Bununla birlikte kadınlarda kahramanlık; fedakârlık, sebatkârlık ve yüreklendirici olmakla ölçülür. Erkekler meydanlarda

dövüşürken; kadın karakterler geride bekleyenler olarak “kız” çocuklarını evlendirir ve “oğlan” çocuklarını savaş meydanlarında cenk edebilecek şekilde yetiştirir:

“...Satı kadın komşu ... Kırk beş yaşında, sağlam, dinç ve iyi yürekli bir kadındı. Büyük oğlu Niğbolu Savaşında, kocası da Ankara Savaşında şehit olmuşlardı... Bu evde iki yaşında küçük oğlu Evren’le yalnız kalmıştı. Bir dileği Evren’i “sipahi” yapmaktı” (Atsız, 2020: 10). “Muradına ermiş bir kadındı. Oğlu Evren de sipahi olmuş, Tanrı misafiri Bala Hatun’un öksüz kalan yavrusunu büyütüp aslan gibi bir savaşçı yetiştirmişti. Ev işlerinden artan zamanını şehit oğlu ve şehit kocasına Yasin okumak; Evren, Çakır ve Murad’a dua etmekle geçirirdi. Kelebek olup da üç beş gün uçmak için aylarca koza ören ipek böceğinin sabrı ile üç sipahisini bekler, geldikleri zaman sevinir, gittikleri zaman üzüntüsünü belli etmezdi” (Atsız, 2020, s. 89).

Bu satırlar bir kadının kendini gerçekleştirebilmesinin, yetiştirdiği çocukların karakterleriyle, yetkinlikleri ve vatan için göze alabildikleri ile mümkün olabildiğine işaret etmektedir. Atsız’ın yaşlı ve anne olan kadınlar için kullandığı “gürbüz” ve “yakışıklı” nitelemeleri, kadın cinselliğine ket vuran ve onlara eril özellikler atfeden bir düşünce dünyasının ürünüdür. Sağlıklı bir bedene sahip olan bu kadınlar, cinsel obje olarak görülmedikleri için yurttaş hiyerarşisinde daha yüksek bir statüye sahip gibi tasvir edilmektedirler. Bu anlatım, söylemin kadın bedenini ancak “arzusuz” olduğu ölçüde makbul ve kamusal alanda temsile layık saydığını göstermektedir. Kadının toplumsal kabulü, cinsellikten arındırılmış bir annelik ve fedakârlık figürü olarak çizilmesiyle mümkündür. Anne olan kadın karakterler fiziksel anlamda “gürbüz” olarak betimlenir. Öyle ki, asker anneleri olan bu kadınlar, Türk olmaktan kaynaklı olarak, hep dinç gösterilmektedir, “*Elli beşine gelmişti. Fakat hâlâ dinç ve yakışıklıydı. Yüzü hâlâ kırışmamıştı. Boru değil, Türkmen kıızıydı.*” (Atsız, 2020, s. 30). Atsız’ın kurgularında, kadın ve erkek rollerinin doğuştan gelen yatkınlıklara dayandığı inancı yer alır. Nitekim bir savaşçı er ve annesi arasında geçen diyalog, bu söyleme örnek teşkil etmektedir, “*-Ana bu ne hız böyle? Hamuru da nasıl inceltiveriyorsun? Ben kırk gün uğraşsam bu işi yapamam! – Ben de kırk yıl uğraşsam senin gibi kılıç savuramam. Dünya yaratılırken işler de bölüştürülmüş...*” (Atsız, 2020, s. 34). Böylece kadın olmak, mutfakta yetkin olmakla ve erkek olmak da savaş ve dövüş tekniklerini iyi pratik edebilmekle özdeşleştirilir. Öte yandan bu söylem toplumsal cinsiyet rollerinin doğallaştırıldığı ve Tanrısal düzenle meşrulaştırıldığı bir ideolojik evrenin göstergesidir.

Deli Kurt romanının ortalarına doğru, mitolojik bir kahraman gibi aniden beliren Gökçen Kız karakteri, milliyetçi projenin eril arzularının vücut bulmuş hâlidir. Yunan mitolojisindeki Medusa’yı anımsatır biçimde, gözlerine bakanı efsunlayan bu karakter, romanın baş kahramanının aşka düştüğü kadını canlandırır. “*Gözleri bir bıçaktan daha keskin*” (Atsız, 2020, s. 102) olarak betimlenen Gökçen Kız, tehlikeli cazibesi nedeniyle gündüzleri de peçe takarak dolaşır. Gökçen Kız; Türk edebiyatı ve halk kültüründe güzellik ve zarafetin bir karşılığı olarak ince ve uzun kadınları tanımlamak için kullanılan “suna boylu” sıfatıyla anılır. Gökçen Kız’ın gözlerini kendi iradesiyle birine gösterebilmesi ancak onunla evlenmesiyle mümkündür. Ancak Gökçen Kız, evleneceği erkekte kendisinde bulunan savaş yetilerinden daha üstün nitelikler arar. Nitekim

bu üstünlük beklentisi, “*Oku beni aşan, atı beni geçen, güreşte beni yenebilen erkek isterim*” şeklinde özetlenmektedir (Atsız, 2020, s. 107). Bu talep, her iki cinsiyetin de Türk olmaktan kaynaklı benzer yeteneklere sahip olduğunu vurgularken, aynı zamanda bir erkeğin evlenebilme yeterliliğinin üstünlüğü ele geçirmesine bağlandığını göstermektedir. Bu bağlamda, söylem, kadın karakterin özerkliğini yalnızca erkeğin fiziksel ve askeri yetkinliğiyle “aşılması” üzerinden kurar. Kadının arzusu ancak bir erkeğin kahramanlığıyla “hak edilebilecek” bir ödül haline gelir. Bu, ataerkil anlatının kadın öznesini arzusunun failinden çok, ödül nesnesi olarak konumlandığı bir söylemsel stratejidir.

4.3. Bozkurtlar

Bozkurtlar romanı, *Bozkurtların Ölümü* (1946) ile *Bozkurtlar Diriliyor* (1949) adlı romanların birleştirilmiş versiyonudur. Bozkurt tasavvurunun Türk tarihinde popülerleşmesine katkı sunan bu roman (Uzer, 2002, s. 119), bozkırda yaşayan eski Türklerin yaşayış ve âdetlerinin ahlâk ve erdem açısından günümüze örnek teşkil etmesi gerektiği iddiasını taşır. Ulusal kimlik inşasında, öteki kimlikler ve bu kimliklerle kurulan ilişkiler hayati bir önem arz eder. Atsız da *Bozkurtlar* romanında Türk kimliğini, onun ötekilerinden biri olarak konumlandığı Çinliler ve onlarla olan etkileşimler üzerinden şekillendirir. Bu şekillendirme, söylem düzeyinde “biz” ve “öteki” ayrımı üzerine inşa edilirken; özellikle kadın temsilleri üzerinden kültürel ve biyolojik farkların altı çizilir. Milliyetçi retorik çoğu zaman Türk devletlerinin yıkılışını “yabancı kadınlar” üzerinden açıklar. Romanda, eski Türk devletlerinin yıkılışından sorumlu tutulan Çinli prensesler hakkında sıklıkla pejoratif hükümlerde bulunulur. Milliyetçi projelerde ulusun geleceği kadınların doğurganlığıyla ilişkilendirilirken; düşman ulusların kadınları ise doğurma kapasitelerinin yetersizliği üzerinden değersizleştirilir. Kadınlığın doğurganlık üzerinden yüceltildiği pasajlarda, Çinli kadınlar bu yetiden yoksun oldukları savıyla aşağılanır, “*Zaten bu Çinli kadınlar hep kısır oluyorlar. En soylusu beş tane doğurabiliyor. İnekler, buzağılar. Kısraklar tay doğurur. Kancık itten enik çıkar. Çinlinin dişisi ise hiçbir işe yaramaz. Üstelik kağanımızı ağula*” (Atsız, 2018, s. 25). Bu örnekte söylem, kadın bedenini yalnızca doğurganlık üzerinden değerlendirerek, milliyetçi biyopolitikanın⁴ bir aracı hâline getirir. Çinli kadının “işe yaramaz” ilan edilmesi, onun sadece ulusal gelecek üretimine katkı sağlamadığı için değersizleştiğini gösterir.

Milliyetçi eril arzular, duygusal anlamda mesafeli duran ve fiziksel güzelliğiyle ön plana çıkan kadın figürlerini yüceltir. *Bozkurtlar* romanında da benzer bir şekilde, Çinli erkeklerin Türk kızlarına dair algıları bu doğrultuda kurgulanmıştır, “*Şimdi Çin’de olsaydı, hoşuna giden bir kızı çoktan elde etmiş olurdu. Hâlbuki kendisi ünlü bir beğ olduğu hâlde burada herhangi bir kızı elde etmek şöyle dursun, onunla arkadaşlık bile edememişti*” (Atsız, 2018, s. 55). Roman boyunca bir Türk kadını ile bir Türk erkeği arasına nifak sokabilecek herhangi bir diyaloga yahut birbirleri hakkında aşağılayıcı ve küçümseyici yargılara yer verilmez. Ancak söz konusu Çinli kadın ve erkekler olduğunda bu tutum değişir. Romanın anlatı evreninde, Türklerin Çinli kadın ve

4 Milliyetçi biyopolitika, ulusun yeniden üretimini kadın bedeni, doğurganlık ve annelik rolleri üzerinden tanımlayan ve denetleyen pratikleri ifade eder (Yuval-Davis, 1997)

erkeklerle yönelik üstünlükçü bir bakış açısı sergilediği görülür. Çinli kadın karakterler özelinde ise bu yaklaşım, “olumsuz nitelikler” olarak yaftalanan “kolay elde edilebilir” (Atsız, 2018, s. 69) olma ve duygularını açıkça ifade etme gibi nitelikler üzerinden şekillendirilir. Türk erkekleri tarafından “pişkin” olarak nitelendirilen Çinli kadın, bir erkeğe sevgisini itiraf ettiği anda “vatansever” Türk erkeğin sert uyarılarına maruz bırakılır, “*Bir Türk çerisinin attan düşmesi, Kara Kağan’ın ölmesi önemli değil de senin bana gönül vermen mi önemli? Çıldırılmışsın! Çin’e akın edip atanı, ananı, soyunu, sopunu kestiğim; malını, yurdunu yağma ettiğim için mi bana vuruldun*” (Atsız, 2018, s. 70).

Atsız’ın ele alınan üç romanında da Türk kadınları istisnasız olarak uzun boylu, “gülbüz” ve kuvvetli olarak betimlenmektedir. Romanlarda, Türk kadınlarının farklı milletlere mensup erkek savaşımlarla gerçekleştirdikleri mücadelelerin kadınların lehine sonuçlanması, karşı tarafın “erkekliğini” sorgulayan ve küçümseyen bir anlatı inşa etmektedir. Türk töresini referans alarak kendilerinden daha güçlü erkeklerle evlenmeyi idealize eden Türk kadınlarının bir temsili olarak *Bozkurtlar* romanındaki karakter Almıla, “*Ben, benden oğlak kapan, yarıştı beni geçen erk ile evleneceğim*” (Atsız, 2018, s. 203) ifadesini kullanırken, yazar bu noktada Çinli bir teginin (Eski Türk devlet geleneğinde hakanın oğluna ya da prense verilen ünvan) Türklerle bu anlamda rekabet edemeyeceğini vurgulamaktadır. Türk kadınları ile farklı etnik gruplara mensup kadınlar sıklıkla namus, ahlak ve fiziksel güç bağlamında karşılaştırılmakta; bu karşılaştırmalarda “öteki” kadınlar zayıf, ahlaksız ve sinsi olarak tasvir edilirken, Türk kadınları güçlü, ahlaklı ve namuslu bireyler olarak idealize edilmektedir. Atsız’ın Türkçü dünyasında kadını cazibe unsurları olarak görülen cilve ve makyaj gibi pratikler, Türk kadınlarının doğasında olmayan unsurlar olarak aktarılmakta ve bu özelliklerin yokluğu olumlu bir biçimde değerlendirilerek yüceltilmektedir. Nitekim romanda, Çinli kadınların Türk erkeklerini kandırmak için güzelliklerini sahtecilikle öne çıkardıkları iddia edilerek şu anlatı sunulmaktadır:

“Tutsak Çin kadınları bin türlü kanniş yapıp Türk erlerini kandırıyolar. Bizim kızlarımız böyle kanniş bilmez. Çin erkekleri nasıl kötü mallarını bize iyi maldır diye sürüp bizi aldatıyorsa Çin kadınları da kendilerini boya ile, kanniş ile sürüp Türk erlerine satıyorlar. Erkekler çabuk kanar... Elma gibi al yanaklı, ipek gibi kumral saçlı, ışık gibi yeşil ala gözlü, suna boylu Türk kızları dururken sarı benizli, karanlık bakışlı, sıksa Çin avratlarına gönül kaptırıyolar” (Atsız, 2018, s. 75).

Bu pasajda söylem, bedensel ve estetik farkları ulusal ahlak düzenine hizmet edecek şekilde kategorize eder. Çinli kadınlar hem erotize edilir hem de aşağılanır; bu da ataerkil ulus inşasında öteki kadın bedeninin aynı anda hem arzusunun hem tehdidin kaynağı olarak konumlandığını gösterir.

Romanda, Çinli kadınlar üzerinden kurulan anlatıda, kadın bedeninin “mal” olarak kodlanması hem kadınların metalaştırılmasını hem de ulusal kimlik hiyerarşisinin cinsiyet üzerinden inşa edilmesini gözler önüne sermektedir. Türk kadınları “doğal güzellik” ve saflıkla yüceltilirken, Çinli kadınlar metalaştırılarak ve pazarlık konusu edilerek, bedenleri üzerinden bir ırkçı söylem inşa edilir.

Atsız'ın romanlarında evlilik ve üreme, soyun saflığını koruma aracı olarak kurgulanır. Öjenik söylemin belirgin olduğu metinlerde, melezleşme ulusal bütünlüğe yönelik bir tehdit olarak ortaya çıkar. Nitekim şu ifadeler, bu düşüncenin romanlarda nasıl temellendirildiğini açıkça göstermektedir:

“Çin'deki köpek Ötüken'e gelmekle kurt olmuyor da *Çinli Ötüken'e* gelmekle nasıl Türk'e benziyor? *Çünkü* ona Türk kanı aşılanıyor. Yalnız Çinliye Türk kanı aşılanırsa iyi. Bizim bildiğimiz Çinli kadın almak kağanlar içindir. Bunun da sebepleri vardır. Ya bu Türk erlerinin hepsi kağan mı oldular? Çinliler Türk kanıyla aşılanarak canlanır, bahadırlaşıırken biz de kanımıza Çin kanı katarak soysuzlaşacak mıyız? Bugünden tezi yok Türk erlerini baştan *çıkararak Çinli* avratlara sopa *çekmeli*. Türk erleri *Çinli* kadınlarla evlenmemeli” (Atsız, 2018, s. 76).

Roman boyunca yabancı kadınlarla evlilik, sadece istisnai durumlarda ve kağanlar düzeyinde makul görülen bir olgu olarak sunulmakta; bunun dışındaki evlilikler ise “soysuzlaşma” ve “kanın bozulması” tehlikesi içerdiği iddia edilerek reddedilmektedir. Bu bağlamda, ulusal kimliğin korunması ve saf bir soyun devamlılığı anlatının temel kaygılarından biri hâline gelmektedir. Atsız'ın söylemi, yalnızca biyolojik değil, kültürel bir saflık mitini yeniden üretir. Bu söylemde evlilik, bireysel bir tercih değil, ulusal sürekliliği tehdit eden ya da güvence altına alan politik bir eylemdir.

Atsız'ın Türkçü düşüncesinde analık, ulusal sorumluluk çerçevesinde kutsal bir görev olarak tanımlanır; vatanın yalnızca “*iyi dans eden, güzel boyanan veya kusursuz pasta yapan kızlara*” değil, aynı zamanda “*şerefli oğullar ve kızlar yetiştirmek*” için çaba sarf eden kızlara ihtiyacı olduğu vurgulanır (Atsız, 1997, ss. 185-186). Bir kadının kendini gerçekleştirmesi ise, ancak “er” kişi anneliği üzerinden mümkün olur. Atsız, “*Seni büyütüp er kişi yapmak için yaşadım. On beş yaşına girip er adını aldığın zaman yeryüzünde yapacak işim kalmamıştı*” (Atsız, 2018, s. 407) diye konuşturduğu anne karakteriyle kadınlığın varlık amacını sınırlandırdığı gibi analığın toplumsal ve bireysel sorumluluklarını yüceltip, özellikle oğlan çocukların olgunlaşma sürecindeki rolünü kutsallaştırır. Bunun yanı sıra, savaşçılıkla ilgili ilk eğitimin anneler tarafından verilmesi gerektiği ve/veya verildiğine dair izler, romanda kendine yer bulur. Erkeklerin savaş ve dövüş gibi konularda kadınlardan daha üstün olduğu vurgulansa da dövüş tekniklerinin her iki cinsiyet tarafından da bilindiği görülmektedir. İlk okçuluk derslerinin anneden alınması da bu duruma örnek teşkil eder. Ancak, kadınların – savaş ve dövüş becerileri övülse de – erkeklerden daha üstün olmaları Türk erkekleri için onur kırıcı bir durum olarak kabul edilir. Savaş sırasında kadına yenilen bir erkek, onuru ve gururu zedelendiği için öfke içinde, “*kudurmuş*” bir ruh haliyle betimlenir (Atsız, 2018, s. 487). Kadının savaşçı kimliği, güzelliği ve eril arzusunun etkisiyle, çoğu zaman ikinci planda kalır.

Enloe (2000), militarizasyon kavramı çerçevesinde kadınların askeri ve savaş sistemleri içindeki konumlandırılma pratiklerine yer verir. Kadınların korunması gereken varlıklar olarak nesneleştirilmesi, milliyetçiliğin ve savaşın temel motivasyonları arasında yer alır. İşte bu militarizasyon pratiği, Atsız'da eski bir Türk geleneği olarak sunulan “*Türk ata bindi mi, gözü atasını bile görmemeli Oğul. Gerektiğinde kişi canını bile verir ama at, avrat, pusat; bu üçü verilmez!*” (2018, s. 160) cümleleriyle yinelenir.

Atsız'ın kurgularında Türk kadınları savaşçı özellikleri ve Çinli kadınlarla karşılaştırıldığında ahlâk ve namus kodları açısından övülse de yine de tekinsiz bir unsur olarak görülmekten kaçamazlar. Türk erkeklerine, bu güzel kadınların başlarına bela açabilecekleri gerekçesiyle onlardan uzak durmaları salık verilir, “*Ay Hanım büyü yapmaz ama gözleri büyüden daha yamandır. Ağu (zehir) içermez ama sözü ağudan daha keskindir. Okla yüreğini delmez, bakışıyla öldürür. Gülümseyişi seni kılıç çalışından daha beter devirir. Yazık olur sana yiğit beğ*” (Atsız, 2018, s. 489). Türk kadınları, bir yandan erdemli ve onurlu bir figür olarak betimlenirken, diğer yandan onların sahip oldukları cazibe, erkekler için bir tehlike unsuru olarak sunulmaktadır. Bu anlatım, Atsız'ın toplumsal cinsiyet anlayışının patriyarkal ve militarist yapılarını gözler önüne sererken, aynı zamanda kadınları yalnızca erkeğin egemenliğinde ve denetiminde bir varlık olarak şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

5. Sonuç

Bu çalışma, Atsız'ın edebi metinlerinde ortaya koyduğu kurgular aracılığıyla toplumsal cinsiyeti nasıl idealleştirip yapılandığını, söylem analizi yöntemiyle incelemektedir. Atsız'ın eski Türk geleneklerini ırkçı, militarist ve öjenik bir bakış açısıyla yeniden yorumlaması, onun Türkçülük anlayışının temel niteliklerine dair önemli veriler sunmaktadır. İncelenen üç roman çerçevesinde, toplumsal cinsiyet savaş ve dövüşün yüceltilmesiyle militarist bir zeminde biçimlenirken, öjeni anlayışı ideal kadın figürünün inşasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Kadınların annelik ve biyolojik saflık üzerinden tanımlanması, erkeklerin ise savaşçı kimlikleriyle yüceltilmesi, bu anlatılarda öjeni, militarist ve cinsiyetçilik ekseninde şekillenen bir toplumsal düzenin inşasına hizmet etmektedir.

Bu romanların her biri, söylem analizinin sunduğu imkânlar aracılığıyla cinsiyetlendirilmiş ulus tahayyülünün farklı boyutlarını gözler önüne sermektedir. *Ruh Adam* romanında kadın temsilleri daha yoğun biçimde cinselleştirilmiş ve ahlâkî ikilikler üzerinden yapılandırılmıştır. Anlatıda “femme fatale” kadın figürü, erkek karakterin ruhsal ve ideolojik çözülüşünü tetikleyen bir tehdit unsuru olarak yer almakta; bu söylem, kadın bedeninin hem arzu nesnesi hem de ideolojik sapmanın aracı olarak kodlandığını göstermektedir. *Deli Kurt* romanında ise kadın savaşçılar kurgusal olarak öne çıksa da bu figürler erkek karakterlerin kahramanlık anlatısını pekiştiren geçici temsiller olarak kullanılmaktadır. Kadınlı evlenebilmek için onunla savaşta yarışmak zorunda kalan erkek karakterler üzerinden, eril güç üstünlüğü idealize edilmekte; kadın ancak “aşılmış” olduğu ölçüde kabul görmektedir. *Bozkurtlar* romanında kadınlar, ulusun biyolojik sürekliliğini sağlamakla görevli, fedakâr anneler ve “güçlü soy” un taşıyıcıları olarak konumlandırılmaktadır. Anlatıda kadın karakterler, savaşçı erkeklerin dinlenme ve yeniden güç kazanma alanı olarak tasarlanırken, kadınların değeri doğurganlık ve sadakat üzerinden tanımlanmaktadır.

Analiz edilen romanlarda savaş ve militarizm, eril bir alan olarak kurgulanırken, ideal kadın karakter bu alana yatkınlığı ölçüsünde yüceltilmektedir. Ancak, bu yatkınlık, kadın ve erkek

arasındaki hiyerarşik düzenin erkek lehine olacak şekilde korunması koşuluyla kabul görmektedir. Savaşçı kadın figürleri ve onlarla evlenebilmek için onları savaş alanında aşmak zorunda olan erkekler, Atsız'ın kurgularında belirgin bir anlatı unsurudur. Bu söylem, nihayetinde “daha üstün bir ırkın” yaratılmasına hizmet edecek “seçkin” genlerin birleşimini amaçlayan bir mekanizmaya dönüşmektedir. Milliyetçi anlatılarda annelik ve bacılık rollerinin dışında kalan “öteki kadınlar”, tehdit ve tehlike unsurları olarak konumlandırılmaktadır. Bu yaklaşım, Atsız'ın Türkçü “mukaddesatlar” temelinde şekillenen romanlarında da açık biçimde yeniden üretilir. Ulusun bekasına hizmet etmiş erkek karakterlerin “öteki kadınlar” tarafından saptırılabilceği düşüncesi, bu kadınlara karşı sürekli tetikte olunması gerektiği mesajını pekiştirmektedir. Buna karşılık, bacı ve anne figürleri; fedakâr, sabırlı ve iffetli özellikleriyle idealize edilir. Öte yandan, evlilik dışı ilişkiler yoluyla ana karakteri baştan çıkaran “femme fatale” kadınlar ise, anlatıda bahsi geçen karakterin çözülüşünün başlıca nedeni olarak konumlandırılır.

Türk kadınları, yalnızca karakter özellikleri açısından değil, fiziksel görünümleri açısından da idealize edilmiştir. Türk kadınının güzelliği, Türklere özgü olduğu düşünülen güçlü ve dayanıklı bir bedenle özdeşleştirilmiştir; dolayısıyla gülbüz yapılı, uzun boylu ve gür saçlı kadın figürü öne çıkar. Tembelliğin karşısına çeviklik ve hareketliliğin erdem olarak konumlandırıldığı bu romanlarda, savaşçı ruh, yiğitlik ve korkusuzluk hem kadın hem de erkekler için övgüye değer niteliklerdir. Atsız'ın romanlarındaki ırkçı Türkçü söylem, toplumsal cinsiyet rollerini katı bir hiyerarşiye oturtarak ideal kadın ve erkek figürlerini belirli kalıplara sıkıştırmaktadır. Kadınlar, biyolojik rollerine indirgenirken, erkekler savaşçı kimlikleriyle yüceltilmekte, böylece militarizm ve öjeni merkezli bir ulus tahayyülü inşa edilmektedir.

Kaynakça

- Ahmad, F. (2022) *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akgün, Ç. (2010) *Cinsiyet ve Militarizm* [yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altınay, A. & Bora, T. (2009) Ordu, Militarizm ve Milliyetçilik. T. Bora & M. Gültekinil (der.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik* (140–155). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Anthias, F. & Yuval-Davis, N. (1989) *Woman-Nation-State*. N. Yuval-Davis & F. Anthias (der.), (1–15). Londra: Macmillan.
- Arat, Y. (1998) Türkiye’de Modernleşme Projesi ve Kadınlar. S. Bozdoğan & R. Kasaba (der.), *Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik* (82–89). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Arat, Z. (1994) Turkish Women and Republican Reconstruction of Tradition. F. M. Göcek & B. Shiva (ed.), *Reconstructing Gender in the Middle East: Tradition, Identity, and Power* (58–59). New York: Columbia University Press.
- Atsız, N. (1951) Türk Ahlakı. <https://huseyinnihalatsiz.com/makale/turk-ahlaki/> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).
- Atsız, N. (1964) İslam Birliği Kuruntusu. <https://huseyinnihalatsiz.com/makale/islam-birligi-kuruntusu/> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).
- Atsız, N. (1970) Moda Yalnız Kılık-Kıyafete Ait Değildir. <https://huseyinnihalatsiz.com/makale/moda-yalniz-kilik-kiyafete-ait-degildir/> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).
- Atsız, N. (1997) *Makaleler III*. İstanbul: İrfan Yayınevi.

- Atsız, N. (2018) *Bozkurtlar*. 132. Basım. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Atsız, N. (2020) *Deli Kurt*. 87. Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Atsız, N. (2020) *Ruh Adam*. 90. Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Aytürk, İ. (2011) The Racist Critics of Atatürk and Kemalism, From the 1930s to the 1960s. *Journal of Contemporary History* 46(2), 308–335. <https://doi.org/10.1177/002.200.9410392411>
- Bakırezer, G. (1996) Nihal Atsız'ın Düşüncesi. *Toplumsal Tarih*, no. 29, 87–91.
- Bakırezer, G. (2009) Nihal Atsız. T. Bora & M. Gültekingil (der.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik* (352–357). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bell, D. (2003) Mythscapes, Memory, Mythology and National Identity. *British Journal of Sociology* 54(1), 63–81.
- Berktaş, F. (2022) Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Feminizm. M. Alkan Öznur (der.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Ansiklopedisi: Cumhuriyet Devreden Düşünce Mirası Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi* (348–362). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2017) *Cereyanlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2023) Nihal Atsız. K. Koçak & T. Bora (der.), *Cumhuriyet Tarihinden 100 Portre* (165–170). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Connell, R. W. (1987) *Gender and Power Society, the Person and Sexual Politics*. Stanford: Stanford University Press.
- Copeaux, E. (2016) *Tarih Ders Kitaplarında (1931–1933) Türk Tarih Tezinden Türk İslam Sentezine*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Coşar, S. & Özman, A. (2015) Milliyetçiliğin Erkek Anlatısı: Eril Pasajlarda Kadın Silüetleri. S. Coşar & A. Özman (der.), *Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet, Edebiyat, Medya* (323–353). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Durakbaşı, A. (1998) Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın ve Erkek Kimliklerinin Oluşumu: Kemalist Kadın Kimliği ve “Münevver” Erkekler. A. Hacımirzaoğlu & F. Berktaş (der.), *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler* (29–50). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Enloe, C. (2000) *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives*. California: University of California Press.
- Ersanlı, B. (2003) İktidar ve Tarih: *Türkiye'de Resmi Tarih Tezinin Oluşumu (1929–1937)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ertekin, O. (2009) Cumhuriyet Döneminde Türkçülüğün Çatallanan Yolları. T. Bora & M. Gültekingil (der.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik* (345–387). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gee, P. J. (1999) *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*. London: Routledge.
- Gökarp, Z. (1968) *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Gökarp, Z. (1976) *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Jayawardena, K. (1994) *Feminism and Nationalism in the Third World*. London: Zed Books.
- Kadıoğlu, A. (1996) The Paradox of Turkish Nationalism and the Construction of Official Identity. *Middle Eastern Studies* 32(2), 177–193.
- Kakışım, C. (2016) Nihal Atsız'ın Kemalizm Eleştirisi ve Bu Eleştirinin Nedensel Çözümlemesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 5(8), 2624–2639.
- Kancı, T. (2015) Türkiye'de Eğitim, Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Noktaları. A. Özman & S. Coşar (der.), *Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet* (77–110). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Keyman, E. F. & Kancı, T. (2011) A Tale of Ambiguity: Citizenship, Nationalism and Democracy in Turkey. *Nations and Nationalism* 17(2), 318–336.
- Koçak, C. (2008) Kemalist Milliyetçiliğin Bulanık Suları. T. Bora & M. Gültekinil (der.), *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik* (37–44). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Landau, M. J. (1999) *Pantürkizm*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Landau, M. J. (2014) Ultra-Nationalist Literature in the Turkish Republic: A Note on the Novels of Hüseyin Nihal Atsız. *Middle Eastern Studies* 39(29), 203–210.
- McClintock, A. (1991) No Longer in a Future Heaven. Women and Nationalism in South Africa. *Transition*, no. 51, 104–123. <https://doi.org/10.2307/2935081>
- Mosse, G. L. (1996) *The Image of Man: The Creation of Modern Masculinity*. New York: Oxford University Press.
- Nagel, J. (1998) Masculinity and Nationalism: Gender and Sexuality in the Making of Nations. *Ethnic and Racial Studies* 21(2), 242–269. <https://doi.org/10.1080/014.198.798330007>
- Najmabadi, A. (2000) Sevgili ve Ana Olarak Erotik Vatan: Sevmek, Sahiplenmek, Korumak. A. G. Altınay (der.), *Vatan, Millet, Kadınlar* (129–167). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öztan, G. G. (2004) *Türkiye’de Uluslaşma Sürecinde Milliyetçiliğin Kadın İmgesi* [yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztan, G. G. (2006) Türkiye’de Öjeni Düşüncesi ve Kadın. *Toplum ve Bilim Dergisi*, no. 105, 265–282.
- Öztekin, H. (2018) 1944 Irkçılık-Turancılık Davası ve Basındaki Tartışmalar. *Selçuk İletişim* 11(1), 212–236. <https://doi.org/10.18094/josc.345500>
- Poulton, H. (1997) *Top Hat, The Grey Wolf and Crescent. Turkish Nationalism and the Turkish Republic*. London: Hurst and Company.
- Saigol, R. (2000) Militarizasyon, Ulus ve Toplumsal Cinsiyet. A. G. Altınay (der.), *Vatan, Millet, Kadınlar* (227–261). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sancar, S. (2009) *Erkeklik: İmkânsız İktidar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sancar, S. (2012) *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saraçoğlu, C. (2004) Ülkücü Hareketin Bilinçaltı Olarak Nihal Atsız. *Toplum ve Bilim*, no. 100, 100–125.
- Sjoberg, L. & Via, S. (2010) *Gender, War and Militarism, Feminist Perspectives*. London: Bloomsbury Publishing.
- Tokdoğan, N. (2015) Sevginin ve Nefretin Eğilip Bükülebilirliği: Kadınların Milliyetçiliği. S. Coşar & A. Özman (der.), *Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet, Edebiyat, Medya, Siyaset* (111–143). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türkeş, A. (1967) *Dokuz Işık*. İstanbul: Sulhi Garan.
- Sanlı, S. F. (2010) *Türkçülük Akımında Din Olgusu Üzerine Aykırı Bir Yaklaşım: Hüseyin Nihal Atsız ve Fikirleri* [yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Uzer, U. (2002) Racism in Turkey: The Case of Huseyin Nihal Atsız. *Journal of Muslim Minority Affairs* 22(1), 119–130. <https://doi.org/10.1080/136.020.00220124863>
- Üstel, F. (2004) *Makbul Vatandaşın Peşinde: II. Meşrutiyet’ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- van Dijk, T. A. (2010) Söylem ve İktidar. Hrant Dink Vakfı (der.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*. Ankara: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Walby, S. (1992) Woman and Nation. *International Journal of Sociology* 33(1-2), 81–94.
- Yaşlı, F. (2020) *Türkçü Faşizmden Türk İslam Sentezine*. İstanbul: Yordam.

- Yeğen, M. (2009) Türk Milliyetçiliği ve Kürt Sorunu. T. Bora & M. Gültekingil (der.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik* (880–892). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldız, A. (2001) *Ne Mutlu Türküm Diyebilene: Türk Ulusal Kimliğinin Etno-seküler Sınırları (1919-1938)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, S. R. (2022) Nihal Atsız Türkçülüğü ve Milliyetçi Hareketin Yol Ayrımı. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi* 7(3), 784–797. <https://doi.org/10.30784/epfad.1128529>
- Yuval-Davis, N. (2016) *Cinsiyet ve Millet*. İstanbul: İletişim Yayınları.

In the Shadow of Turkist Ideals: Gender Constructions in the Novels of Nihal Atsız

Buşra ÇELİK*
Tuba KANCI DOĞAN**

The present study aims to examine how gender is constructed and idealized in the novels of Hüseyin Nihal Atsız, one of the prominent figures of Turkist ideology, and to reveal how his vision of the nation is gendered through literary narratives. Atsız developed a unique understanding of Turkism that diverged from both the official ideology of his time and early Turkist thinkers such as Ziya Gökalp and Yusuf Akçura. By prioritizing racial descent and blood ties, his approach to Turkism is grounded in racial, militarist, and eugenic elements, which are reflected throughout his fictional and non-fictional writings. This research analyzes how Atsız's literary discourse reinforces gender hierarchies and constructs idealized figures of masculinity and femininity in alignment with a nationalist project. The primary sources of this study are three of Atsız's novels, *Bozkurtlar* (2018), *Deli Kurt* (2020), and *Ruh Adam* (2020), which were written and first published in 1973, 1958, and 1972, respectively, exemplifying the literary manifestation of his ideology. Furthermore, his political essays are employed to contextualize the discourse and ensure consistency between his literary and intellectual production.

The methodology employed in this study is critical discourse analysis. The present analysis uses Teun van Dijk's four-stage model as a methodological framework. This model includes the production of discourse, the direction of that discourse, the argumentative foundations upon which it is built, and its intended goals. The analysis explores the ideological underpinnings of gendered narratives in Atsız's texts. The findings demonstrate that Atsız's literary narratives are structured around a rigid gender hierarchy. Masculinity is frequently linked to notions of bravery, heroism, and militaristic strength, while femininity is often confined to biological roles such as motherhood, chastity, patience, and self-sacrifice. Female characters are idealized not only for their moral attributes but also for their physical features, which are linked to eugenic ideals. The ideal Turkish woman is characterized by physical attributes such as height, strength, broad shoulders, and a healthy physique. This depiction of the "pure" body is believed to be essential for the preservation of the nation's continuity.

* Dr., busracelik231@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8661-4561>

** Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, tubakanci@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1834-5440>

Militarism and eugenics emerge as core components of Atsız's gendered vision of the nation. While women are defined primarily through motherhood and reproductive purity, men are glorified through their warrior identity. Even female characters who are portrayed as warriors are only valorized if they conform to male authority or are "defeated" in combat by male protagonists. This narrative is ultimately employed to serve the eugenic goal of creating a "superior race" through the union of "elite" genes. The romantic and sexual dimensions of these unions are subject to stringent gender norms and ideological boundaries.

A notable finding is the manner in which "other women," defined as individuals who do not conform to traditional maternal or sisterly roles, are perceived as potential threats to national integrity. Characters who engage in seduction of male protagonists or participate in extramarital relationships are often depicted as *femme fatales*, a term used to describe women who are believed to be responsible for the downfall of the male protagonist. These portrayals serve to perpetuate the notion that women must be subject to constant monitoring and discipline to maintain adherence to idealized gender roles. Conversely, the roles of mother and sister figures are lauded, with their selflessness, endurance, and purity being extolled. This dichotomy plays a pivotal role in shaping the nationalist mythos in Atsız's works. Individuals who have demonstrated a commitment to serving their nation have frequently been subjected to assessments regarding their interactions with women. The moral and biological purity of the female character becomes inextricably linked to the ideological integrity and national mission of the male character. Consequently, women are regarded not as autonomous subjects, but rather as conduits for the perpetuation of national continuity. Motherhood and sisterhood emerge as the predominant frameworks through which women are incorporated into the nationalist imaginary.

The novels examined in this study also reveal that nationalism, as an ideology, objectifies women by integrating them into a patriarchal structure and erasing subjectivities that do not conform to the heroic male archetype. Nationalist narratives employ a selective construction of history, privileging binary oppositions such as courage versus fear, loyalty versus betrayal, and good versus evil. This approach serves to reinforce national myths. Atsız employs a similar approach by reimagining the past in a manner consistent with his ideological objectives, concurrently offering commentary on the prevailing sociopolitical issues of his era.

In conclusion, this study demonstrates that Atsız's fictional universe constructs gender roles within a rigid hierarchy, with clear ideological implications. The ideology in question is not merely predicated upon a racist framework; it is also characterized by a gender regime that reduces women to mere reproductive functions and glorifies men through militarized identities. The convergence of eugenics, militarism, and gender roles gives rise to a nationalist discourse that serves to perpetuate social inequality. This analysis makes a significant contribution to the existing literature on the subject by offering a gender-focused critique of Atsız's Turkist ideology and underscoring the role of fiction in the reproduction of patriarchal and exclusionary national imaginaries.